

ماهیت حقوقی سود سپرده های بانکی در فقه و حقوق اسلامی

تالیف

سید روح اله ترابی

(کامپلکس ارشد حقوق خصوصی)

سید روح اله ترابی

(وکیل پایه دادگستری و مدرس دانشگاه)

انتشارات قانون یار

۱۳۹۶

سرشناسه	تراپی، سیدروح‌اله، ۱۳۶۸ -
نویسنده و نام پدیدآور	ماهیت حقوقی سود سپرده‌های بانکی بر فقه و حقوق اسلامی / تألیف سیدروح‌اله تراپی، سیدعبداله تراپی.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات قانون، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۴۲ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۷۹۶-۵۴-۱
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
موضوع	بهره (فقه)
موضوع	Interest (Islamic law)
موضوع	بهره -- ایران
موضوع	Interest -- Iran
موضوع	نرخ‌های بهره -- ایران
موضوع	Interest rates -- Iran
موضوع	بانک و بانکداری (فقه) -- ایران
موضوع	Banking law (Islamic law) -- Iran
موضوع	سپرده‌های بانکی -- ایران
موضوع	Bank deposits -- Iran
شماره افزودن	تراپی، سیدروح‌اله، ۱۳۶۸ -
رده بندی کنگره	BP۸۰۸(۳)۰۱۳۹۶
رده بندی دیویی	۳۲۰.۰۲۲
شماره کاتالاسی منی	۳۴۰۰۲۲

کتابخانه‌های قانونی و پژوهشی

ماهیت حقوقی سود سپرده‌های بانکی در فقه و حقوق اسلامی

تألیف: سید روح‌اله تراپی - سید عبدالله تراپی

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۹۶-۵۴-۱

مرکز فروش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، پلاک ۹۲

تلفن: ۶۶۹۷۳۹۶۰ کتابفروشی رسولی (چراغ دانش سابق)

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول
۱۱	ماهیت سپرده
۵۱	فصل دوم
۵۱	انواع شرایط و ماهیت سپرده گذاری
۱۱۱	فصل سوم
۱۱۱	نقش بانک ها در ایجاد سرمایه گذاری سود ده
۱۳۷	فهرست منابع

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

امروزه بانک‌ها از ضروریات جامعه بشری و یکی از ارکان اقتصادی کشورها به حساب می‌آیند که مهم‌ترین اعمال بانکی که در واقع منبع اصلی درآمد بانک‌ها است و در اقتصاد کشور نیز نقش مؤثر دارد، پذیرش سرمایه‌های مردم و ذخیره آنها است؛ از این رو تعیین ماهیت سپرده‌های بانکی در بانک‌داری اسلامی جهت حلیت داد و ستدهای بانکی، و سودهای پرداختی از سوی بانک‌ها به مشتریان، یک امر ضروری می‌باشد تا هم مشرعان از این جهت آسود خاطر باشند، هم فقها و حقوق‌دانان در تطبیق این سپرده‌ها، بر عقود اسلامی به نتایج مطلوب و روشنی برسند و فقها و حقوق‌دانان درباره ماهیت سپرده‌های بانکی دیدگاه‌های متفاوتی؛ مانند قرض بودن، ودیعه بودن، مضاربه بودن، و دیعه خلاف قاعده بودن و... دارند که در پاسخ تفصیلی بیان شده است.

بر خود واجب میدانیم که مراتب سپردانی و تشکر خود را از یکایک سروران، دوستان، اساتید محترم که ما را در ایجاد این اثر همراهی کردند بنماییم. شایسته است مراتب تشکر خود از پسر، دخترم و همسرم سرکارخانم طاهره اصحابی وکیل پایه یک دادگستری داشته باشم به پاس تمام محبت هایشان ...

امید است که خلق این اثر مفید جامعه حقوقی واقع گردد

سید عبدالله ترابی

۱۰/ تیرماه/ ۱۳۹۶

بخش اصلی و عمده فعالیت بانک‌ها را می‌توان در دو بخش مجزا مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. یک بخش تجهیز منابع پولی و ریالی بانک‌ها که در این ارتباط بانکها اقدام به جمع‌آوری وجوه مازاد می‌نمایند و تحت عناوین سپرده مدت‌دار کوتاه مدت و بلند مدت و فروش اوراق و سهام این بخش فعالیت دارد.

بخش دوم، تجهیز و تخصیص منابع پولی و ریالی که وجوه جمع‌آوری شده را به متقاضیان تأمین مالی واگذار می‌نماید در واقع تجهیز و تخصیص منابع پولی در بانک‌ها بر اساس بهره و سود تشکیل می‌شود که بر اساس آن افراد وجوه مازاد خود را با سپرده‌گذاری در بانک‌ها عملاً وجوه خرید را به بانک قرض داده که نرخ سود و بهره معینی به بانک پرداخت می‌نمایند. لذا با وجود تجربه ربا در اسلام نمی‌توان از این روش ربوی جهت تجهیز و تخصیص منابع پولی و ریالی در نظام بانکی اسلامی استفاده نمود که علمای اسلامی و محققان علوم دینی جهت جایگزین نمودن درصد ثابت، شرح‌های تفاوت در قالب عقود اسلامی برآمده‌اند که اولین قانون طی لایحه قانون عملیات بانک بدون ربا در سال ۱۳۶۲ تصویب شد که ماهیت حساب‌های جاری و پس‌انداز عنوان قرض الحسنه نهاد کرد ولی نسبت به ماهیت حقوقی سپرده‌های مدت‌دار هیچ تضمینی اتخاذ نگردید.

یکی از مباحث مهم در بانک‌ها منابع آن‌هاست و چگونگی تجهیز و جذب سپرده‌ها می‌باشد. و مسأله دیگر توزیع سپرده‌ها و تخصیص آن منابع خواهد بود. در بانک‌ها چند نوع سپرده وجود دارد: یکی سپرده‌های قرض الحسنه و سپرده‌های پس‌انداز و سپرده‌های جاری، که به این سپرده‌ها هیچ سودی تعلق نمی‌گیرد و تحت عنوان قرض نزد بانک‌ها قرار داده می‌شوند. مبنای فقهی پذیرش سپرده‌ها عنوان و کالت و قرض می‌باشد و بانک به وکالت از سپرده‌گذاران سپرده‌های آن‌ها را به کار می‌گیرد و سود حاصل را میان سپرده‌گذاران به حساب‌های سرمایه‌گذاری واریز می‌نماید. البته دستورالعمل‌های اجرایی بانک‌ها و عملکرد نظام بانکی جمهوری اسلامی ایران مؤید وجود ابهامات و کاستی‌هایی در قانون عملکرد نظام

بانکی می باشد. زیرا در مواردی سود سپرده ها که از پیش تعیین شده به چشم می خورد که ناشی از عدم ارائه مبنای دقیق جهت محاسبه ی سود سپرده ها به صورت از پیش تعیین شده وجود دارد و به چشم می خورد که ناشی از ثابت و قطعی بودن آن هاست. نرخ سودهای سپرده گذاری در واقع اجرای بانکداری بدون ربا را با تردید مواجه ساخته است که به نظر می رسد شفاف سازی قوانین و مقررات نظام بانکی لازم باشد. لذا تحقق آن نیاز به عزم جدی مبنی بر اجرای بانکداری بدون ربا دارد که می تواند به تحقق آرمان بانکداری اسلامی کمک می کند. بنابراین در این راستا سؤالاتی مطرح می شود: ۱- آیا عملیات متداول بانک ها در راستای عقود باطل و حرام شرعی می باشد؟ ۲- آیا این عقود مطابق شرع تنظیم یافته است؟ ۳- اگر مطابق شرع است چرا برخی از فقها بر آن انتقاد دارند و آن را ربوی می دانند؟

www.ketaboo.com